

ПОЛИТИЧЕСКАТА СИСТЕМА НА МЕКСИКО – ПЕРИОДИЗАЦИЯ, РОЛЯ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА ТРАДИЦИЯ И СЪБИТИЯ ПРЕЗ ХХ ВЕК

Цветелина Георгиева¹

1. Периодизация.

Политическият живот в Мексико от началото на ХХ век до днес би могъл да бъде условно разделен на три периода – първият е периодът от революцията през 1910 г. до 1946 г., когато мексиканците преживяват едно от най-силните сътресения в своята история; вторият период би могъл да бъде наречен период на нормализация на политическия живот, характеризиращ се с квази-еднопартийно управление на „официалната партия“; а третият периодът започва с изборите от 2000 г., когато се оформя един нов мулти-партиен модел в политиката на Мексико.

2. Революцията от 1910 г.

Мексиканската революция започва като протест срещу икономическия и политически режим на Порфирио Диас. Той завзема властта в Мексико през 1876 г, като се самообявява за президент. Диас остава на власт 34 г. С желязна ръка и група избрани съветници той вярва, че ще донесе на Мексико научен и икономически прогрес. Въпреки обвиненията относно неговия авторитарен режим, трябва да се отбележат стабилността, която той внася в политическия живот. Периодът се отличава с развитие на бизнесът и индустрията, благодарение на чуждестранните инвестиции, които навлизат в страната главно от САЩ. Това обаче води до огромна разлика в начина на

¹ Студент в програмата Политически науки на НБУ.

живот на високите и ниските слоеве на обществото. Режимът на Диас рухва с преврат, подготвен именно от вътрешността на чувствителния към реалностите на времето елит.

След дългия период на управление на Порфирио Диас, революцията от 1910 г. дава поводи за надежда в посока демократизация на политическия живот. Видни водачи на революцията са Емилияно Сапата и Панчо Виля, които успяват да намерят много последователи сред мексиканския народ. Така започва една от най-кръвопролитните Граждански войни не само в Мексико, но и в света. Краят на революцията е ознаменуван с приемането на Конституцията на Мексико от 1917 г., валидна и до днес.

3. Новата Конституция на Мексико от 1917 г. и конфликтът с Католическата църква.

Новата конституция на Мексико заслужава внимание не само защото се превръща в символ на нова посока в политическата система на Мексико, тъй като в крайна сметка тя не слага край на насилието и политическите убийства. Тя е по-значима поради други причини.

Първо, Конституцията от 1917 г. е една от най-модерните за времето си и служи като пример на Ваймарската Конституция от 1919 г. и Руската Конституция от 1918 г. Второ, тя отразява голяма част от либералните принципи и концепции на САЩ, като защитава редица социални права на гражданите на Мексико, въвежда разделението на властите на законодателна, изпълнителна и съдебна и създава възможност за провеждане на състезателни избори.

Въпреки своите безспорни качества, новата Конституция не остава без противници. Един от най-горещите ѝ врагове е Католическата църква, поради дерогацията на голяма част от правата на религиозните групи. В същото време либералите виждат в църквата стожер на консерватизма. Конфликтът между двете страни ескалира през 1920 г. и завършва с хиляди кръвопролития.

4. Пост-революционният период и укрепването на „официалната партия”.

Пост-революционният период е изпълнен с оптимистични обещания от страна на новия президент Плутарко Калес (1924-1928). Неговият план е да се създаде една голяма партия, която да обедини ветераните на революцията и да донесе ред и стабилност за изстрадалото население. Така се поставят основите на Институционалната революционна партия. Целта на новия президент е да не се стига отново до диктатура, ето защо всеки политически лидер трябвало да има право само на шестгодишен мандат. Старият политически елит е заменен с нов, консервативен, който не успява да реализира идеите на революцията.

За развитието на тези идеи в реалния политически живот допринася президентът Ласаро Карденас (1934-1940), наричан още „Мексиканският Рузвелт”. Тази харизматична личност успява да стабилизира и да внесе радикална промени в мексиканската политика. Земята е отнета от земевладелците и чужденците и преразпределена за обработка от селяните. Извършена е национализация на индустрията. Правителството започва да строи пътища, да внася електроенергия и да модернизира страната. Той насърчава селяните и техните обединения. Този период се отличава с засилване ролята на президентската институция, за което безспорен принос има Карденас.

През 1948 г. Карденас е заменен от Мигел Алеман. Той отхвърля много от социалните реформи, направени от предшественика му. През 1952 Алеман е сменен от Адолфо Кортинес. 50-те години на XX в. са едни от най-силните години за мексиканската икономика и остават в историята под наименованието „Мексиканското чудо”. Основната причина за това са огромните доставки на природен газ и нефт.

Политическия живот също не остава непроменен. Постепенно в партията започват да се появява ново поколение политици-образовани, ориентирани към пазарна икономика, които по-късно завземат властта. Към края на 80-те години лидерите на Институционалната революционна партия обявяват своята програма на модернизация, чиято основна цел е либерализация на икономиката и намаляване на протекционизма. Те решават

да преосмислят из основи своите задължения към мексиканския народ. През 1988 г. опозицията се засилва, а от 1994 г. тази тенденция значително нараства, докато на изборите през 2000 г. една от най-престижните опозиционни партии в коалиция с зелената партия, успява да завземе властта и да промени коренно политическата система на Мексико.

5. Изборите от 2000 г. и преходът от квази-еднопартийно към мулти-партийно управление.

В политиката на Мексико се отличават 3 силни партии. Едната е тази, която успява да се задържи на власт близо 71 години - центристката Институционална революционна партия. Втората е Национална активистка партия, дясноцентристка консервативна партия, основана през 1939 г., която успява да завземе властта на изборите от 2000 г. и Партия на демократичната революция, основана през 1989 г.

Политическата трансформация през 2000 г. се проявява в преминаването от квази-еднопартийно управление към мулти-партийно – появяват се множество малки партии и три големи. Техните обединения си разпределят местата в „правителство” и „опозиция”. Големият успех на Националната активистка партия се дължи, както на добре организираната подготовка на изборите, което отнело на техния лидер Висенте Фокс близо 7 месеца (за сравнение – в Канада този период е около 36 дни), така и на слабият водач на Институционална революционна партия, Ернесто Седильо.

Успехът на Националната активистка партия е и резултат от подкрепата, която среща в лицето на зелената партия, с която образуват „Алианс на промяната”. Резултатите от изборите са впечатляващи и поради факта, че повече от половината от мексиканския народ се явява да гласува. Така в политическия живот на Мексико две големи партии си разпределят местата в Конгреса, поставяйки в неудобно положение останалите партии, включително тази на демократичната революция.

Политическата система на Мексико след 2000 г. започва да наподобява американския модел на съчетание между двупартийна и многоизмерна политическа система. И ако в САЩ двете ключови партии са Демократическата

и Републиканската, то от 2000 г. в Мексико това са Институционална революционна партия и Националната активистка партия.

6. Държавно устройство на Мексико – прилики и разлики със САЩ. Проблемът с разпределението на компетенциите.

Мексико е федерация според държавното си устройство и се състои от 31 независими щати и един федерален окръг. Отделните щати се управляват от губернатор, а те сами по себе си са разделени на отделния административни единици-общини, управлявани от кметове. Според държавното си устройство Мексико наподобява северната си съседа САЩ.

Законодателната власт, подобно на САЩ, е представлявана от двукамарен Конгрес, който гласува федералните закони, обявява война, налага данъци, одобрява националния бюджет и международни договори и ратифицира дипломатически договорености. Изпълнителната власт е в ръцете на президента, както и в северната му съседка, но основната разлика е, че неговият мандат в Мексико е 6 г., а в САЩ - 5 години. Той е държавен глава, глава на правителството, както и главнокомандващ на Мексиканските въоръжени сили. Президентът е отговорен за изпълнението на законите и има правото на вето.

В Мексико контролът за конституционност на актове на федералните органи – Конгресът и Президентът, се осъществява от Върховния съд, както и в САЩ. Мексиканският Върховен съд се състои от 21 съдии, които се назначават от Президента на Мексико след одобрението им от Конгреса. Върховният съд в Мексико тълкува Конституцията и законите на страната и разрешава спорове за компетентност между централните органи на управление. През 1996 г. е направена поправка в Конституцията, с която се въвежда нова структура в системата на съдебната власт - Федерален електорален съд, който има своите териториални звена на територията на всеки щат. Стремещът на мексиканския законодател е да се внесе още по-голяма сигурност в изборните резултати, но за съжаление добрите намерения са опорочени от противоречията на някои от разпоредбите на Конституцията.

Проблемът се появява, когато изборите от 2000 г. са оспорени от един от щатите, в който преобладават привържениците на изгубилата в Институционална революционна партия. Възниква въпросът, кой съд е компетентен да реши казуса. Съгласно Конституцията Върховният съд е компетентен да се произнася по дела, свързани с разпределението на правомощията между федералните и местните органи. От друга страна, актовете на Федералния електорален съд са окончателни и не могат да бъдат касирани от Върховния съд. Накрая Федералния електорален съд взема превес благодарение на конституционната си подкрепа, но остават за решаване въпроси, свързани със стабилността на съдебната система, с това как да бъдат гарантирани максимално политическите права на гражданите на местно ниво. Поставят се под съмнение стабилността на съдебната власт и демократичността на политическата система.

7. Политическата традиция на Мексико.

Мексико има незавидната съдба винаги да бъде в сянката на силна държава. До обявяването на независимостта това е Испания, а оттогава насам е северният ѝ съсед САЩ. Това неминуемо оказва влияние и на политическия живот в страната. През XX в. в политическата система на Мексико се редуват два недемократични режима – авторитаризъм и еднопартийно управление.

От режим на Порфирио Диас страната преминава през популизма, завладял пост-революционния период, разместването на силите и смяната на елитите по време на квази-еднопартийното управление на Институционалната революционна партия, политическа нестабилност и проблеми с легитимността на представителите на политическата власт. Изборите от 2000 г. донасят „вятъра на промяната“ за мексиканския народ.

Оттук нататък новият политически елит ще има отговорността да защитава устоите на претендиращата за демократично управление страна Федерални мексикански щати. -

Библиография:

Knight Alan, *The Mexican Revolution, Volume I: Porfirians, Liberals, and Peasants; Volume II: Counter-Revolution and Reconstruction*; Cambridge, 1986

Needler Martin C., *Mexican Politics: The Containment of Conflict*; Cambridge, 1996

Tulchin Joseph, Selee Andrew, *Mexico's Politics and Society in Transition*; Cambridge, 1996

Белчев Георги, *Мексико - екзотично и земно*; София, 1986

Икин Маршъл, *Историята на Латинска Америка: Сблъсък на култури*, София, 2009

Калдера Рафаел, *Християн-демокрацията. Позиция и дееспособност*; София, 1993

Пантев Андрей, *Защо две Америки?*; София, 1991

Пенчева Елеонора, *Шансовете на демокрацията в Латинска Америка*; София, 2006

Шевалие Франсоа, *История на Латинска Америка*; София, 2003

Шоню Пиер, *История на Латинска Америка*; София, 2002